

Кітов М.Г.
канд. філос. наук, доц., зав. кафедрою філософії
Національного ун-ту харчових технологій

Культурно-релігійний контекст таємниці княгині Ольги

*“Перш за все навчайся кожну річ називати її
іменем: це сама перша і найважливіша з наук”
(Піфагор)*

Однією з **актуальних проблем**, без усвідомлення якої важко збагнути специфіку формування руської національної філософії, є **аналіз** історичних постатей древньої Русі. Окреслена проблема досить широка, тому автор статті ставить за **мету** проаналізувати лише діяльність однієї з таких постатей, а саме – княгині Ольги, адже поширені у філософській та історичній літературі інтерпретації з окресленої проблеми далеко не однозначні.

Згідно “Літопису руського” показово жорстоко розправилася княгиня Ольга з деревлянами за вбивство свого чоловіка Ігоря.

Перший раз повеліла засипати живцем у глибокій ямі двадцять деревлян, котрі були послані, щоб засватати Ольгу за свого князя Мала. “*І сказали деревляни: “Послала нас Деревлянська земля, кажучи так: Мужа твого ми вбили, бо був муж твій, як той вовк, що обкрадав і грабував. А наші князі добрі є, бо пильно вони подбали про Деревлянську землю. Ідино за нашого князя за Мала”, – бо ім’я йому було Мал, князю деревлянському*” [1, с. 32], – пише літописець. Але не сприймає Ольга аргументів деревлян, а повеліває “*засипати їх живими, і засипали їх*” [там само, с. 33]. **Другий** раз повеліла спалити в бані групу ліпших, обраних мужів, “*...які держать Деревлянську землю*” [там само]. Звертаю увагу не лише на показову жорстокість Ольги, а і на дотримання певної ритуальності при цьому. **Третій** раз наказала отрокам своїм сікти деревлян біля могили Ігоря під час тризни по мужу своєму, коли ті сп’яніли від випитого. “*І посікли їх п’ять тисяч. А Ольга вернулася до Києва і спорядила воїв на рештки їх*” [там само, с. 33], – пише літописець. **Четвертий** раз з своїм військом наступного року пішла вона на Деревлянську землю і перемогла деревлян, оточила їхнє місто Іскоростень, але не могла його взяти протягом літа. Вдалася до хитрощів, пославши до міста своїх послів із словами: “*Чого ви хочете досидітись? Адже всі ваші городи здались мені, і згодились на данину, і обробляють ниви свої і землю свою. А ви хочете з голоду померти, не згоджуючись на данину?*” Деревляни ж [їй] сказали: “*Ми раді б згодитись на данину, але ти будеш мстити за мужа свого*”. І сказала їм Ольга, мовляв: “*Я вже одомстила за мужа свого, коли прийшли ви до Києва, і вдруге, і втретє тоді, коли чинили тризну мужеві моєму. Тому я вже не буду помсту чинити, а хочу взяти трохи данини і, помирившись з вами, піду назад*”. Запитали тоді деревляни: “*Чого ти хочеш од нас? Ми раді дати і медом, і хутром*”

[там само, с. 34], – переповідає літописець переговори між Ольгою і деревлянами. Але Ольга замислила зле. “Добродушно” відмовляється від непомірної данини і просить небагато. “*Нині у вас нема ні меду, ні хутра. Лише малого я у вас прошу: дайте мені од двора по три голуби і по три горобці. Бо не хочу я тяжкі данини накласти на вас, як ото муж мій, а сього прошу у вас малого. Знемоглись бо ви есте в облозі, тож дайте мені се мале*” [там само, с. 34], – передає літописець вимогу Ольги. Наївні деревляни повірили їй і з радістю віддали “данину”. Коли стало смеркатися, Ольга наказала своїм воїнам прив’язати до голубів і горобців трутовики (гриби паразити), підпалити їх і одночасно всіх випустити. Горобці полетіли у свої гнізда під стріхи домів, а голуби у голуб’ятні. Все місто враз спалахнуло. “*І не було двора, де б не горіло, і не можна було гасити, бо всі двори загорілися. І побігли люди з города, і повеліла Ольга воям своїм хватати їх. А як узяла вона город, то спалила його. І старійшин же города спалила, а інших людей – тих побила, а других оддала в рабство мужам своїм, а решту їх зоставила платити данину.*

*І наклала вона на них данину тяжку, і дві частини [її] ішли Києву, а третя - Вишгороду, до Ольги, бо Вишгород був Ольжиним городом. І пішла Ольга по Деревлянській землі з сином своїм і з дружиною своєю, встановлюючи устави і уроки (себто закони і порядок сплати данини і оброку – **М. Кітов**)”* [там само, с. 35], – пишеться в літопису. Літом 947 р. йде Ольга до Новгороду і накладає данину та оброк на тамтешніх словен, а також ставить погости, тобто адміністративно-господарчі осередки де княжі люди здійснювали збір данини, чинили суд, доводили до населення князівські розпорядження тощо.

Так орусачувала слов’ян Ольга, яку пізніше самі руські назвуть рівноапостольною. Підступність, нелюдська жорстокість, бандитська (рекетирська) ритуальність при знищенні слов’ян – чи знайти інші слова для характеристики діянь регентші Ольги? І вправду є за що так її возвеличити. Йдучи по стопам свого наставника Олега вона його значно перевершила в русифікації слов’янства.

Слід зауважити, що князювання Ігоря і регентство Ольги при малолітньому Святославу має багато нерозкритих тайн. Найважливішою з них, на мій погляд, є таємниця народження Святослава. Можна поставити і більш конкретне питання: хто батько і мати Святослава і чи не переривається на Ігорю родослівна Рюрика?

Для такої, на перший погляд можливо і дещо парадоксальної, постановки питання є достатньо підстав. В літопису ніяких прямих сумнівів, стосовно батьківства Ігоря і тим більше материнства Ольги відносно Святослава, немає. Проте, при уважному аналізі історичних відомостей про Ольгу, Ігоря і Святослава виникає багато запитань які історична наука або не розглядала, або давала незадовільну відповідь. Спершу *відтінимо* декілька відомих історичних фактів.

По-перше, Ігор, як засвідчує літописець, народився 875 р. Будучи уже зрілим мужем, а саме – 903 р. “...*привели йому жону із Пскова, на ім’я*

Ольгу” [там само, с. 16]. Ігорю в цей час було 28 років. Це досить солідний вік для князя, щоб бути не одруженим і тим більше, щоб йому підшукувати жону, та ще й простолюдинку. За нормальних фізіологічних умов розвитку Ігоря і його спілкування з жіночим полом ця історія виглядає підозріло. Таке запізніле і своєрідне одруження може мати декілька пояснень. Мовляв такою була традиція у варягів, а саме: княжич мав одружуватися на знатній особі з іншого княжого роду, яку засватували батьки і рідні. Таке тлумачення можливе. Тож не випадково воно зустрічається в літературі. Але виникають нові запитання. Чому так пізно одружується Ігор? Чому він одружується на простолюдинці, як про це засвідчують легенди? Чому ця традиція порушується Святославом, котрий не жде поки йому когось засватають, а “любить” всіх підряд, включаючи дівчаток і не знатного роду? Саме від такої (ключниці Малуші) народиться син Святослава Володимир, якому доля визначить відіграти важливу роль в руській, та і слов’янській історії - впровадити християнство. Задовільної відповіді на ці питання при першій версії знайти не вдається. Друга версія значно простіша і реальніша, життєвіша. Ігор просто боявся жінок через свою полову чоловічу неповноцінність. Тому і привели йому жону, простолюдинку, яка була значно досвідченніша в полових відносинах, за пристаркуватого парубка. Щоб якось облагородити ці відносини пізніше і була видумана легенда про те, як Ігор закохався в Ольгу, коли вона перевозила княжича через річку на човні. Незважаючи на дещо незвичний для історичної науки характер гіпотези про чоловічу слабину Ігоря вона має більш вірогідний характер, аніж перша і побічним чином підтверджується всім наступним життям княжої сім’ї, а також літописними та історичними записами про які йтиме мова пізніше.

По-друге, слід установити якого року народилася Ольга. На мій погляд, 28-му Ігорю не могли привести 10-12 річну дитину. Якщо і привели, то щонайменше 16-18 річну дівчину. Тобто, Ольга могла народитися в 985-987 роках. До речі, в публікаціях наводиться і більш конкретніша дата народження жони Ігоря, а саме – 883 р.

По-третє, Ігор з Ольгою прожили разом 39 років і не мали дітей. Лише в 942 р. “...родився Святослав у Ігоря” [там само, с. 25], – як сповіщається в літопису. В 942 р. Ігорю було 67 років, а Ользі щонайменше 55 років, а то і всі 57 років. Це за умови, що привели її до Ігоря 16 або 18 річною. А якщо старшою? Посилаючись на деякі публікації можна стверджувати, що Ользі в 942 р. було 60 років. Особливі коментарі не потрібні для того, щоб зрозуміти просту річ: Ольга фізіологічно не могла в такому віці народити дитину, а тим більше що протягом 39 років була бездітною. Проте цей факт можна подати і в дещо іншій проекції, якщо хтось наполягатиме, що і в такому віці Ольга могла народити дитину. Дійсно, в історії людства відомі реальні випадки, коли в людей похилого віку народжується дитина. В Біблії народження дитини в престарілих батьків подається як дар Божий за віру в Бога. Так було, зокрема, в біблейних Захарія і Елизавети. Якщо можна поставити під сумнів батьківство Захарія відносно

Іоана Хрестителя (троюрідного брата Ісуса Христа), то відносно материнства Єлизавети такий сумнів відпадає. Не думаю, що подібне ми маємо і у випадку з Ольгою. Підстави для сумніву навіть не фізіологічні, а релігійні. Якби Ольга дійсно народила дитину в 55-60 років, то цей факт був би обов'язко використаний руською православною церквою для її возвеличення. Мовляв, Бог послав Ользі свою Благодать за її віру і дав наслідника. Тим більше, що в руській православній церкві Ольга зветься рівноапостольною. Але замість традиційного для християнства возвеличення маємо нікчемну легенду про її красу і сватання до неї Візантійського цесаря Константина Багрянородного. *“У РІК 6463 [955]. Вирушила Ольга в Греки і прибула до Цесарограда. А був тоді цесарем Константин, син Леонтів. І, побачивши її, гарну з лиця і вельми тямущу, здивувався цесар розумові її і розмовляв з нею, сказавши їй: “Достойна ти єси цесарствувати в городі сьому з нами”. Вона ж, зрозумівши [його річ], мовила до цесаря: “Я поганинка єсмь. А якщо ти хочеш мене охрестити, то охрести мене сам. Якщо ні – то я не охрещуся”. І охрестив її цесар з патріархом [Полієвктом]”* [там само, с. 35], – пишеться в літопису. *“А по охрещенні призвав її цесар і сказав їй: “Я хочу взяти тебе за жону”. Вона тоді мовила: “Як ти мене хочеш узяти, коли охрестив мене сам і назвав мене дочкою? Адже в християнах нема такого закону – ти ж сам знаєш”. І сказав цесар: “Перехитрила ти мене єси, Ольго”. І дав він їй дари многі – золото, і сrebro, і наволоки, і начиння різного, і відпустив її, назвавши її дочкою своєю”* [там само, с. 36], – записано в літопису. Ці записи, як і вся подорож Ольги до Цесаргорода, потребують досить прискіпливого аналізу і коментарів.

Літопис, як відомо, доповнювався протягом кількох століть переписувачами. Ця легенда, більше всього, і є результатом таких доповнень. В ній багато внутрішніх суперечностей, неузгоджень, неточностей. Їх витлумачення буде дане нижче. Зараз же я звертаю увагу лише на нюанси проблеми, котрі пов'язані з віковими характеристиками Ольги. В руському літопису записано, що Ольга вирушила до Цесаргорода в 955 р.. Насправді ж подорож відбулася під осінь 957 р., про що засвідчують Візантійські джерела. Ользі в цей час було біля 70-75 років. Тож навряд чи вона могла зачарувати своєю красою набагато молодшого за неї візантійського імператора Константина, який на той час до того ж був одружений. На це вперше звертає увагу в руській істориографії Татищев.

Константин VII Порфірогенний (Багрянородний, Порфірогеніт (913-959), як засвідчують візантійські джерела, прийняв Ольгу з пошаною але не занадто пишно. Стосовно його сватання до неї в них немає й мови. Ця легенда необхідна була, вірогідніше всього для того, щоб підкреслити моложавість Ольги і лишній раз “підтвердити” факт її материнства відносно Святослава. Це не могло бути лишнім, адже в історичній пам'яті народу могли закарбуватися інші факти про батьків Святослава, на котрі мала зважати руська церква і переписувачі літопису, адже мова йшла про законність спадкоємства князівської влади від Рюрика.

По-четверте, “народження” Ольгою Святослава в 942 р. зовсім не

випадкове. У 941 р. Ігор зі своїм військом йде на Греків. Цей похід був зтяжним. Дату приходу русів Візантійські джерела наводять різну – 10 червня, 18 червня, 10 липня 941 р. Як пише Л. Махновець в своїх коментарях до “Літопису руського” уже 8 червня візантійські кораблі зустріли Ігореву флотилію біля входу в Босфор, де застосували грецький вогонь – вибухову суміш зі смоли, сірки, селітри, нафти та ін., що горіла й на воді і яку метали з труб-сифонів, укріплених у позолоченій пащі лева, що була встановлена на носі корабля. Але перед цією битвою руські спустошили Віфінську землю, грабували узбережжя Понту і всю землю Нікомідійську пограбували, нищили монастирі і церкви тощо. Потім була битва на суші після поразки в якій руські, “сівши в човни, утекли”. І лише після цього сталася битва на морі. Після поразки на суші і на морі розбиті руські сили біля трьох місяців блукають по узбережжю і накінець повертаються до Києва. А якщо врахувати, що потрібний був певний час, щоб дійти до Візантії і повернутися назад, то не буде перебільшенням сказати, що похід був дійсно зтяжним. Де знаходиться в цей час Ольга, чим вона займається літописець не пише. Можливо шукає столонаслідника? Така постановка питання цілком правомірна. Агресивна, властолюбива простолюдінка варяжського племені ніяк не могла змиритися з втратою влади і визнати, що не може народити наслідника княжого столу. Тому могла зробити все що завгодно. “Пошуки” столонаслідника підтримувалися і її оточенням.

Питання спадкоємності влади ускладнювалося і тим, що у Олега також не було дітей, адже в літописах про його наслідників нічого не пишеться. Залишалася єдина пряма лінія наслідування княжої влади Рюрика – через Ігоря. Ігор же, хоч і княжого роду, але слабовольний, нерішучий був князем при Ользі. В літопису про підкаблучність Ігоря багато опосередкованих записів літописця. Привели йому жону простолюдинку, довгий час був бездітним, неодноразово віддає свою данину воєводі Свенельду, майже зовсім не ходив у військові походи тощо. Тож і похід на Греків у 941 р. також не випадковий. Він міг бути ініціатований Ольгою і мав на меті “відрядити” Ігоря на досить тривалий час, щоб не мішав розв’язувати питання столонаслідування. Саме за період відсутності Ігоря Ольга і вирішила це питання, “народивши” Святослава. Де і як народила Ольга дитину ніхто не відав. Тож не випадково тайну народження Святослава забрала з собою в могилу породільна мати. А тайна може бути дуже простою – не народжувала Ольга дитину. Святослав – це її прийомний син.

По-н’яте, версія про те що Святослав прийомний син Ольги, на мій погляд, не така і безпідставна, як може показатися на перший погляд. При уважному витлумаченні літопису можна знайти багато опосередкованих свідчень, що Ігор завжди сумнівався в своєму батьківстві. За свої сумніви він, на мій погляд, і поплатився життям. Смерть Ігоря – це також одна із тайн руської історії. Повернемося ще раз до літописних свідчень про смерть Ігоря. Для зручності я знову процитую деякі раніше цитовані рядки. Зовуть Ігоря по данину молодші князівські дружинники: *“Піди-но, княже, з нами по данину, хай і ти добудеш, і ми”*. *І послухав їх Ігор, пішов у Деревляни по данину. І*

добув він [собі ще] до попередньої данини, і чинив їм насильство він і мужі його. А взявши данину, він пішов у свій город [Київ]. Та коли він повертався назад, він роздумав [і] сказав дружині своїй: “Ідіте ви з даниною додому, а я вернусь і походжу іще”. І відпустив він дружину свою додому, а з невеликою дружиною вернувся, жадаючи більше майна” [там само, с. 30], – пишеться в літопису. Звертаю увагу на такі нюанси. Строки виплати данини деревлянами і її кількість були чітко регламентовані, а саме – раз на рік. Тому “похід” Ігоря за даниною був незаконним, неправовим. Цей факт в літопису підкреслюється словами: “...добув він [собі ще] до попередньої данини”. Тобто, до данини за угодою додалася і не погоджена. Простіше кажучи, додалася не данина, а відвертий грабунок. Якщо врахувати те, що Ігор неодноразово віддавав свою данину дружинникам Сванельда, то мотиви його поступку кажуться незрозумілими. Тим більше незрозумілим уявляється його останній поступок – відпустити додому дружину з незаконно отриманою даниною і знову зайнятися грабунком. Якби Ігор був таким кровожерним, як це подається в цитованих рядках літопису, то про його молодецькі походи на протязі всього періоду князювання було б значно більше відомостей. Але таких відомостей обмаль. Це спонукає шукати інші мотиви його поступків. До речі, ремарка сучасних укладачів літопису [собі ще] явно недоречна і, на мій погляд, спотворює історичний текст, адже спрямовує хід думки лише в одному руслі, а саме: мотиви поступків Ігоря слід шукати лише в сфері матеріальних інтересів, в прагненні здобути більше данини. А це безпосередньо не впливає з тексту. Коли деревляни почули, що Ігор знову іде до них, то вони послали до нього мужів своїх, кажучи: “Чого ти йдеши знову? Ти забрав еси всю данину”. І не послухав їх Ігор, і древляни, вийшовши насупроти з города Іскоростеня, вбили Ігоря і дружину його, бо їх було мало” [там само, с. 30]. Як слідує з тексту, Ігор не говорить про необхідність сплати деревлянами більшої данини. Він просто не слухає їх доказів. А що мовлять древляни? Щоб він не йшов до них. Тим більше, що всю данину він забрав. В думці “про всю данину” забрану Ігорем, на мій погляд, існує підтекст, котрий дозволяє “прочитати” дійсні мотиви поступків князя. Чому древляни не вика-зують Ігорю того, що він данину узяв незаконно? Адже сказати: “Ти забрав еси всю данину” це означає визнати її законною і справедливою. Древляни ніби відкуповуються від Ігоря любою, навіть незаконно зібраною даниною, щоб він не погубив їх. Тому і говорять: “якщо не вб’ємо його, то він усіх нас погубить” [там само]. Погубити древлян Ігор може не даниною, а розкривши тайни зговору Ольги і древлянських мужів, котрий вони установили супроти його волі. Таким зговором могла бути тайна “народження” Святослава, котру скрити повністю не вдалося. Певні чутки доходили, напевно, і до Ігоря. Щоб докопатися істини Ігор і став замишляти похід на древлян. Тому легко погоджується на пропозицію молодих отроків сходити до древлян за даниною. Під час збирання данини чинить насильство, щоб розв’язати їм язика. Узнає точні факти і залишається з невеликою дружиною, щоб розкрити таємницю Святослава до кінця. За це і поплачується життям своїм і дружини. Грецький історик Лев Діакон пише,

що Ігоря прив'язали за ноги до двох нагнутих дерев і розчахнули надвоє. Ця легенда і закарбува-лася в історичній пам'яті руського народу.

По-шосте, потребує витлумачення звіряча, не по людськи жорстока розправа Ольги над древлянами за вбивство Ігоря. Вона ніяк не вписується в психологічний портрет нормальної людини, навіть представника тогочасного руського люду, котрі зла багато чинили над греками і підкореними слов'янськими племенами. Потрібно було древлянам зачепити найпотаємніші струни душі варязької простолюдинки, щоб розбудити в ній звіринні інстинкти. Такими струнами можуть бути лише жіночі таємниці. Про це, до речі, натяком говориться і в "Повісті минулих літ". Вбивши Ігоря древляни думають засватати Ольгу і про-мовляють: *"Осе князя руського ми вбили. Візьмемо жону його Ольгу за князя свого Мала і Святослава [візьмемо] і зробимо йому, як ото схочем"* [там само, с. 31]. Саме в цьому реченні, на мій погляд, розгадка таємниці. Якби Святослав був Ігоревим сином, то такого висловлювання взагалі не могло бути, адже син, по неписаним і писаним законам руських, був наслідником княжого столу. Тому посягання на його життя завжди приводило до війни. Чи могли дозволити собі це підкорені древляни? Чи могли надіятися вони на перемогу у війні з руськими не на життя, а на смерть? Відповідь очевидна – не могли. Проте вони могли і навіть надіялися на слідуєче: або забрати свого одноплемінника Святослава, котрого Ольга взяла із древлянського племені і зробила своїм прийом-ним сином, назад, або засватати Ольгу за свого князя Мала. Такий хід подій цілком ймовірний і небезпідставний. Тим більше що серед науковців існує думка про те, що князь Мал був двоюрідним братом (!) самої Ольги. Хто ж в дійсності були батьки Святослава? Найпростіше сказати – українці (древляни), адже і оселедця козацького носив Святослав. Проте це питання потребує ґрунтового аналізу. Найвірогідніше ними були вихідці з руських, представники княжого роду і навіть приближені князя.

Звертаю увагу і на такі факти з "Повісті...". Після "збирання" данини з древлян Ігор йде в свій город (Київ) де знаходиться його "резиденція", а Ольга живе у Вишгороді. Чоловік і жінка живуть в різних містах. Цей факт також підтверджує ненормальний стан у сімейних відносинах між Ольгою і Ігорем.

Після того як Ольга хитрістю взяла Іскоростень і перемогла древлян *"наклала вона на них данину тяжку, і дві частини [її] ішли Києву, а третя – Вишгороду, бо Вишгород був Ольжиним городом"* [там само, с. 35]. Такий розподіл данини також є, на перший погляд, невмотивованим. Собі бере менше, а Київській дружині дає в два рази більше. Але якщо на цю подію подивитися через призму "таємниці Ольги", то все стає зрозумілим: хотіла зберегти вірнопідданість дружини і платила за збереження таємницю зговору в якій були кровно зацікавлені і київські бояри.

По-сьоме, чи знав про своє походження Святослав? На мій погляд, знав. Про це засвідчує зокрема його відношення до Ольги, котре можна охарактеризувати так - ніякої шани.

По-восьме, чи було відомо про «таємницю» народження Святослава

руським літописцям, церковним діячам тощо? Відповідь на це питання, на мій погляд, може бути ствердною. Не випадково “Житіє Ольги” вперше включається в літописний контекст лише при написанні “Степенної книги” митрополитом Афанасієм (50-60 роки XVI ст.), коли реальні події уже давно призабулися і зміфізувалися, а виникає потреба “вивести” родослівну московських князів від римського імператора Августа. Найвразливішою ланкою цієї родослівної і було народження Ольгою Святослава. Тому так прикрашується і міфологізується діяльність Ольги.

По-девяте, потребує витлумачення і такий факт. Руські протягом багатовікової історії свого розвою ніколи не шанують Рюрика. Вважають себе його наслідниками і йменуються Рюриковичами, але шани ніякої не віддають. Більше шанують його сина Ігоря. Так, навіть в “Задонщині”, написаній після Куликовської битви 1380 р., пишеться: *”Згадаємо давні часи, звеличимо віщого Бояна, вправного гусяра у Києві. Адже той віщий Боян, перебираючи швидкими своїми пальцями живі струни, співа руським князям славу: першу славу великому князю Київському Ігорю Рюриковичу, другу – еликому князю Володимирі Святославовичу Київському, третю – великому князю Ярославу Володимировичу”* [там само, с. 220].

Література: Літопис руський / Пер. з давньорус. С.Є. Махновця; Відп. ред. О.В. Мишанич. – К.: Дніпро, 1989.

АНОТАЦІЯ

Кітов М.Г. Культурно-релігійний контекст таємниці княгині Ольги

У статті автор обґрунтовує гіпотезу, що княгиня Ольга не народжувала Святослава. Він її прийомний син. За спробу розкрити цю таємницю Ігор і поплачується своїм життям.

Ключові слова: Ольга, Ігор, Святослав, військовий похід, народження Святослава, хрещення Ольги.

АНОТАЦІЯ

Китов Н.Г. Культурно-религиозный контекст тайны княгини Ольги

В статье автор обосновывает гипотезу, что княгиня Ольга не родила Святослава. Он ее приемный сын. За попытку раскрыть эту тайну Игорю пришлось заплатить своей жизнью.

Ключевые слова: Ольга, Игорь, Святослав, военный поход, рождение Святослава, крещение Ольги.

SUMMARY

Kitov M.H. Cultural and Religious Context of Princess Olga's Secret.

The article examines the hypothesis according to which Princess Olga did not give birth Svyatoslav. He is her adopted son. Prince Igor paid by his lives in an attempt to uncover this mystery.

Key words: Olga, Igor, Svyatoslav, military campaign, Sviatoslav birth, baptism of Olga, murder of Igor.

Опубліковано: *Kitov M.H.* Культурно-релігійний контекст таємниці княгині Ольги / Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – К.: ДАКККіМ, 2002. – № 3. – 151 с. – С. 49–57. (0,7 д.а.).